

Ο ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ

Υ Π Ο
ΜΑΡΙΑΣ Σ. ΘΕΟΧΑΡΗ

Ἐν τῷ Θησαυροφυλακίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου φυλάσσεται περικαλλῆς ἐπιτάφιος (πίν. Α') ὅστις, ὡς θὰ δεῖξωμεν, ἀποτελεῖ δωρεὰ σημαίνοντος Κωνσταντινουπολίτου ἄρχοντος προ-Φαναριώτου. Ὁ "Ἕλλην οὔτος, ὡς μαρτυροῦν περὶ αὐτοῦ αἱ ἀρχαῖαι καὶ πηγαί, «πτωχὸς ὢν καὶ ταπεινῆς καταγωγῆς» ἔφθασεν εἰς πλοῦτον καὶ ἐπιρροὴν τοιαύτην ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αὐτοκρατορίᾳ ὅστε καὶ τὰ χριστιανικὰ προσκυνήματα καὶ τὰς ἐν τῷ ἑλληνικῷ χώρῳ σταυροπηγιακὰς μονὰς πολλαπλῶς εὐηργέτησε¹ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἐν τῷ θρόνῳ τῶν Παριστρῶν Ἡγεμονιῶν ἀνεβίβασε.

Τὸν ἐπιτάφιον, ὅστις δημοσιεύεται νῦν διὰ πρώτην φοράν², ἠδυνήθη νὰ μελετήσω χάρις εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἰορδάνου κ. Βασιλείου, ἀρχιγραμματέως τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλεται καὶ ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη φωτογραφία. Καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ἐκφράζω εἰς τὸν Σεβασμιώτατον τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου.

Ὁ ἐπιτάφιος οὔτος εἶναι κεντημένος ἐπὶ πορφυροῦ ὄλοσηρικοῦ ὑφάσματος εἰς τινὰ μέρη ἐπεσκευασμένου, τούτου δ' ἔνεκα ἐξέπεσαν καὶ τινὰ τῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν.

Ἀπεικονίζεται ὡς συνήθως ὁ Θρῆνος³. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς εἰκόνας ὁ Χρι-

1. Περὶ τοῦ δωρητοῦ ὡς κτήτορος τῆς ἐν Εὐρυτανίᾳ μονῆς Τατάρνης, βλ. ἀνακοίνωσίν μας τῆς 19ης Φεβρ. 1968 εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν: «Ἡ βασιλικὴ μονὴ τῆς Τατάρνης ὑπὸ τὸ φῶς νέων πηγῶν». Πρβλ. καὶ Ν. Βέη: *Drei Urkunden der Bruderschaft des Tatarna - Klosters*, Β. Ν. J., τόμ. 16 (1940), σελ. 224 ὡς καὶ Σ. Εὐστρατιάδου, ἐν «Ἑλληνικά», τόμ. Γ' (1930), ἀρ. 25, σελ. 46.

2. Φωτογραφία τοῦ ἐπιταφίου ἀλλ' ἄνευ συσχετισμοῦ μετὰ τοῦ προσώπου τοῦ Σκαρλάτου δίδεται ἐν τῷ Λευκώματι τοῦ *Marcu Beza*, *Byzantine Art in Rumania*, Λονδῖνον 1940, εἰκ. 38. ἔνθα περιελήφθει ἀσφαλῶς ἐκ παραδρομῆς ἀφοῦ τὸ ἄμφιον οὐδὲ βυζαντινὸν εἶναι οὐδ' εἰς τὴν Ρουμανίαν ἀνήκει!

3. Διὰ τὴν εἰκονογραφίαν τοῦ ἐπιταφίου - ἀέρος βλ. V. Cottas, *Contribution à l'étude de quelques tissus liturgiques*, *Atti del V Congresso Intern. di Studi Bizantini*, τόμ. II (Studi Bizantini e Neellenici VI), Ρώμη 1936, σελ. 87 κ. ἐξ. G. Millet, *L' épitaphios: L' image*, C. R. de l' Académie des Inscriptions et Belles - Lettres, 1942, σελ. 408 κ. ἐξ. Γ. Σωτηρίου, *Τὰ λειτουργικὰ ἄμφια τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας*, Θεολογία, τόμ. Κ' (1949), σελ. 607 κ. ἐξ. Μ. Θεοχάρη, *Ἐκκλησιαστικὰ ἄμφια τῆς Μονῆς Τατάρνης*, Θεολογία τόμ. ΚΖ' (1956) σελ. 127 κ. ἐξ. Περὶ τῶν σχέσεων εἰκονογραφίας καὶ Λειτουργίας βλ. D. I. Pallas, *Passion und Bestattung Christi*, *Miscellanea Byzantina Monacensia* 2, Μόναχον 1965, σελ. 290 κ. ἐξ.

στὸς νεκρὸς παρίσταται ἐξηπλωμένος ἐπὶ χαμηλῆς λάρνακος πρὸ τῆς ὁποίας ἔχουν τοποθετηθῆ ἀγγεῖον ὄξους καὶ κάλαθος περιέχων τὰ ἐργαλεῖα τῆς ταφῆς. Παρὰ τὴν λάρνακα, ἀριστερᾶ, ἡ Μήτηρ, καθημένη ἐπὶ σκίμποδος, κρατεῖ εἰς τὰς ἀγκάλας τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἰησοῦ ἐνῶ συγχρόνως ἐγγίζει διὰ τῆς παρεῖας τῆς τὴν παρεῖαν τοῦ νεκροῦ. Δεξιᾶ, ὁ Ἰωσήφ λαμβάνων εἰς τὰς κεκαλυμμένας διὰ τῆς σινδόνης χειῖρας του τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου. Ὅπισθεν τῆς λάρνακος, παρὰ τῷ Ἰωσήφ, ὁ ἡγαπημένος μαθητῆς Ἰωάννης κρατεῖ καὶ ἀσπάζεται τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοῦ Χριστοῦ· παρὰ τῇ Θεοτόκῳ, ἡ Μαγδαληνὴ θρηνοῦσα κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν παρεῖάν της. Εἰς τὸ βάθος τῆς παραστάσεως, ὄπισθεν μὲν τῆς Θεοτόκου, ἡ Μαρία ὄδυρομένη, ὄπισθεν δὲ τοῦ Ἰωσήφ, ὁ Νικόδημος δεόμενος. Τὴν σκηνὴν καλύπτει κουβούκλιον ἐκ τῆς θόλου τοῦ ὁποίου κρεμᾶται κανδήλα.

Ἐκατέρωθεν τῆς σκηνῆς ἴστανται, ὑψηλότερον τῶν ἄλλων προσώπων, ἀνὰ εἷς ἀρχάγγελος φέρων στολὴν διακόνου καὶ κρατῶν ριπίδιον καὶ θυμιατόν. Εἰς τὰς δύο ἄνω γωνίας εὐρηγνται τὰ δύο κοσμικὰ σύμβολα καὶ ἑκατέρωθεν τῆς κανδήλας, εἰς τὸν κάμπον τοῦ ἀμφίου, ἀνὰ ἓν χερουβίμ.

Εἰς τὴν κάτω δεξιὰν γωνίαν τοῦ ἐπιταφίου εἰκονίζεται, κατὰ τὰ τρία τέταρτα, γυνὴ ὑψηλόκορμος, ὀρθία, ἔχουσα τὰς χειῖρας τεταμένας πρὸς τὸν Χριστὸν ἐν στάσει δεήσεως. Φέρει ποδῆρες ἐπικάμισον ἐζωσμένον καὶ ἐπ' αὐτοῦ μανδύαν ἀχειρίδωτον πορπούμενον πρὸ τοῦ λαιμοῦ. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρει ὑψηλὸν προπόλωμα πεποικιλμένον καὶ καλύπτραν καταπίπτουσα ὄπισθεν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἥτις ἐνθυμίζει τὰ τυμπάνια τῶν βυζαντινῶν κυριῶν τῆς Αὐλῆς⁴. Ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς της ἡ μεγαλογράμματος ἐπιγραφή:

[Η Δ]ΟΥΛΗ ΤΟΥ Θ(ΕΟΥ) ΚΕΚΙ
[Μ]ΗΜΕΝΗ ΜΠΑ
ΛΑΧΑ

Κάτωθεν τῆς λάρνακος, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐνεπιγράφου ταινίας,

4. Constantin Porphyrogénète, *Le Livre des Cérémonies*, ἐκδ. A. Vogt, τόμ. II, Παρίσιοι 1939, σελ. 21,22. Ebersolt, *Les Arts somptuaires à Byzance*, Παρίσιοι, σελ. 126. Τὰ καλύμματα αὐτὰ τῆς κεφαλῆς διεδόθησαν ἀργότερον καὶ εἰς τὰς μικροτέρας Αὐλὰς τῶν Βαλκανίων ἐνθα ἐφέροντο ὑπὸ εὐγενῶν δεσποινῶν: βλ. J. Kovacevic, Ἡ μεσαιωνικὴ ἐνδυμασία τῶν Σλαύων τῶν Βαλκανίων, ἐκδ. Σερβικῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν, Βελιγράδιον 1953 (σερβιστί), σελ. 81, εἰκ. 52 καὶ πίν. III. Πρβλ. καὶ A. Ὁρλάνδου ἐν A. B. M. E., τόμ. Δ', I (1938), εἰκ. 71. Εἰς τοὺς νεωτέρους χρόνους τὰ καλύμματα αὐτὰ διατηροῦνται ἐν ταῖς ἐθνικαῖς ἐνδυμασίαις (κ ο κ ο σ ν ι κ ἐν Σερβίᾳ, λ ο ὐ μ π ἐν Βουλγαρίᾳ). Παρόμοιον κάλυμμα φέρουν σήμερον χωρικαὶ τῆς Βιστρύτης: J. Bielz, Ἡ λαϊκὴ τέχνη τῶν Σαξόνων τῆς Τρανσυλβανίας (ρουμανιστί), *Studi i Cercetari de Istoria Artei*, τόμ. III, τευχ. 3-4 (1956), σελ. 42, εἰκ. 17.

ἥτις περιτρέχει τὸ ἄμφιον, ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή εἰς μεγαλογράμματον γραφὴν:

† Ο ΠΑΡΟΝ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΑΦΗΡΟΘΗ/ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ
ΤΑΦΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ Ι(ΕΡΟΥΣΑ)ΛΗΜ, ΕΤΟΣ ,ΖΡΚΒ' /
ΣΚΑΡΛΑΤΟΥ ΚΑΙ ΚΟΚΟΝΑΣ

Τὴν παράστασιν περιβάλλει στενὸν πλαίσιον ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ συνήθη ἀπολυτικά τῆς Μ. Παρασκευῆς⁵:

† Ο ΕΥΣΧΗΜΩΝ ΙΩΣΗΦ ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΥΛΟΥ ΚΑΘΕΛΩΝ
ΤΟ ΑΧΡΑΝΤΟ ΣΟΥ ΣΩΜΑ ΣΥΝΔΟΝΙ/ΚΑΘΑΡΑ ΕΙΛΗΣΑΣ
ΚΑΙ ΑΡΩΜΑCΙΝ ΕΝ ΜΝΗΜΑΤΙ ΚΕΝΩ ΚΙΔΕΥ' /CΑC ΑΠΕΘΕΤΟ.
ΤΑΙC ΜΥΡΟΦΟΡΙC ΓΥΝΑΙΞΙ ΠΑΡΑ ΤΟ ΜΝΗΜΑ ΕΠΙΣΤΑC
Ο ΑΓΓΕΛΟC ΕΒΟΑ ΤΑ ΜΥΡΑ ΤΟΙC ΘΝΗΤΟΙC ΥΠΑΡΧΕΙ
ΑΡΜΩΔΙΑ Χ(ΡΙCΤΟ)C ΔΕ ΔΙΑΦΘΟ...

Μελετῶμεν ἀλλοῦ τὴν τέχνην τοῦ ἐπιταφίου ὡς καὶ τὸ ἐργαστήριον χρυσοκεντητικῆς ἐξ οὗ ἐξήχθη. Ἐνταῦθα θὰ ἐξετάσωμεν ποιοὶ οἱ δωρηταί.

Ἐν τοῖς Κρατικοῖς Ἀρχείοις τῆς Βενετίας διατηροῦνται τὰ τρία ἐνταῦθα δημοσιεύμενα ἔγγραφα⁶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Φεβρουαρίου, 8 Μαρτίου καὶ 24 Ἀπριλίου 1631 ἀφορῶντα εἰς τὴν κατάθεσιν χρημάτων, ἐν τῇ Ἐνετικῇ Τραπεζῇ *Giro*⁷, τοῦ ἐκ τῶν δωρητῶν τοῦ ἀμφίου Σκαρλάτου, κατάθεσιν ἣν διεκδικοῦν ἡ χήρα καὶ αἱ τρεῖς θυγατέρες του.

Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, τὸ πρῶτον, ἀπευθύνομεν πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐνετὸν βαῦλον Giovanni Cappello ἐκ μέρους τῶν κληρονόμων τοῦ Σκαρλάτου, τουτέστιν τῆς χήρας καὶ τῶν τριῶν θυγατέρων του, διορίζει τὴν χήραν αὐτοῦ Κοκόναν γενικὸν πληρεξούσιον ἵνα διαχειρισθῇ τὸ ὡς ἄνω κατατεθὲν ποσό. Τὰ δὲ ἕτερα δύο ἔγγραφα εἶναι ἡ πρὸς τὴν Γερουσίαν σχετικὴ ἀναφορὰ τοῦ βαύλου καὶ ἡ εἰς αὐτὴν ἀπάντησις.

5. Περὶ τῶν λειτουργικῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐπιταφίων βλ. G. Millet, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 408 κ. ἐξ.

6. Μνεία τῶν ἐγγράφων ἐγένετο ὑπὸ A. Stourdza, *L' Europe Orientale et le rôle historique des Maurocordato (1660-1830)*, Παρίσι, 1913 ἐν τῷ Παραρτήματι. Εἰδικῶς τὸ ἔγγραφο Β' ἀναφέρεται καὶ ὑπὸ Κ. Μέρτζιου, Πατριαρχικὰ ἐν «Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν», τομ. 15 (1951), σελ. 58-59 ἐνθα δημοσιεύεται καὶ τὸ βεβαιωτήριον γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως.

7. *Banco Ziro* ἢ *Giro* εἶναι ἡ πρώτη ἐν Βενετίᾳ κρατικὴ Τράπεζα, ἰδρυθεῖσα τῷ 1584. Μόνον ἰδιωτικαὶ Τράπεζαι ὑφίστανται προηγουμένως, βλ. Gino Luzzatto, *Les banques publiques de Venise, XVIe-XVIIIe siècles* ἐν *History of the principal Public Banks*, ἐκδ. J. G. von Dillen, Χάγη 1934, σελ. 40.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐγγράφων μανθάνομεν:

α) Ὅτι ὁ Σκαρλᾶτος σύζυγος τῆς Κοκόννας ἀπέθανεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὀλίγον πρὸ τῆς 8ης Μαρτίου 1631: «E morto gli giorni passati».

β) Ὅτι ἀφῆκε κληρονόμους τὴν σύζυγόν του Κοκόναν καὶ τὰς τρεῖς θυγατέρας του: Ζαφεΐραν, Ἀσανίναν καὶ Ἀλεξάνδραν.

γ) Ὅτι πτωχὸς ὢν καὶ ταπεινῆς καταγωγῆς ἐδημιούργησε σημαντικὴν περιουσίαν εἰς τὴν διαχειρίσιν τῶν δημοσίων φόρων. Αἱ φῆμαι ἀναβιβάζουν τὴν ἐν Κων/πόλει περιουσίαν του εἰς ἐν ἑκατομμύριον χρυσᾶ νομίσματα, ἀνεξαρτήτως τῆς λοιπῆς ἀκινήτου⁸ τοιαύτης.

δ) Ὅτι ὁ Δεφτερδάρης⁹ διεκδικεῖ μέγα μέρος τῆς περιουσίας τοῦ Σκαρλάτου ἰσχυριζόμενος κακὴν διαχείρισιν τοῦ ἐκλιπόντος. Αἱ κληρονόμοι προσπαθοῦν νὰ τὸν μεταπέισουν διὰ δωροδοκίας.

ε) Ὅτι ὁ Σκαρλᾶτος εἶχε καταθέσει εἰς τὴν Ἑνετικὴν Τράπεζαν Giro μέσῳ τοῦ ἄρχοντος Μιχαὴλ Καβάκου¹⁰ τὸ ποσὸν τῶν δεκατεσσάρων χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων. Λόγῳ τῶν παρουσῶν ἀντιξοοτήτων αἱ κληρονόμοι ζητοῦν νὰ ἀποσύρουν τὸ ὡς ἄνω ποσόν.

Ὁ ὑπέρπλουτος οὗτος ἄρχων Σκαρλᾶτος δὲν εἶναι ἄλλος τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων, ὁ ἄλλως καὶ ὡς γενάρχης ἀναγνωριζόμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τῶν Μαυροκορδάτων. Τὴν ἐξ αὐτοῦ λαμπρὰν καταγωγὴν των δηλοῦντες οἱ Μαυροκορδοῦτοι προσέθετον ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις, εἰς τὸ πατρωνυμικόν των καὶ τὸ μητρικὸν γένος: de Scarlattii¹¹. Ὑπάρχει ἐξ ἄλλου μαρτυρία καθ' ἣν καὶ οἱ Τοῦρκοι τὸν Ἀλέξανδρον

8. Βλ. κατωτέρω παρὰ E. L e g r a n d, *Généalogie des Maurocordato de Constantinople et autres documents concernant cette famille*, Παρίσιοι 1886, σελ. 12-13, διὰ «τὰς τέσσαρας ἐν Κωνσταντινουπόλει λαμπρὰς οἰκίας» δι' ὧν ἐπρόηκε τὰς θυγατέρας του.

9. Δεφτερδάρης: ἐκ δεπτέρ=κατάστιχον, ὁ κρατῶν τὰ βιβλία. Τὸν τίτλον ἔφερον ἐν Τουρκίᾳ ὁ Μέγας Θησαυροφύλαξ, ὡς κρατῶν τὰ βιβλία τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους. Ἀντεκατεστάθῃ ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Μαλιγιῆ Μαδερὶ, Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν.

10. Ὁ Μιχαὴλ ἢ Μικὲς Καβάκος εἶναι ὁ γνωστὸς Χῖος μεγάλεμπορος τῆς Κων/πόλεως, μέγας ρήτωρ τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὁ ἐπιστήθιος φίλος τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως. Βλ. περὶ αὐτοῦ: «Ἑλλ. Φιλολ. Σύλλογος Κων/πόλεως» τόμ. 17 (1882-3), σελ. 73. E. L e g r a n d, *Bibliographie Hellénique*, XVIIIe s., τομ. I, Παρίσιοι 1894, σελ. 294, 496. I. S o k o l o v, Ἐπαρχιακὰ Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, Πητρούπολις 1915, σελ. 8-9. Κ. Μέρτζιου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 33, 35, 40, 41, 57. Μ. I. Μανούσκακ, ἐν «Πεπραγμένα Ὁ Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου Θεσσαλονίκης», τόμ. Β', Ἀθῆναι 1955, σελ. 540.

11. Ἡ ἔκδοσις Λειψίας 1722 τοῦ De Officiis τοῦ Νικολάου Μαυροκορδάτου φέρει κάτωθεν τῆς προσωπογραφίας τοῦ ἡγεμόνος: «...Johannes Nicolaus Alexandri Maurocordato de Skarlatti. Ὁμοίως ὁ H ö l b i u s ἐν τῷ Commentatio de studiis Johanni Nicolai Maurocordati Principis Valachiae, Ἰένα 1755, σελ. 66, γράφει διὰ τὸν ἐξ Ἀπορρήτων: «Alexander Maurocordato enobilissima stirpe de

τόν ἐξ Ἀπορρήτων προσεφώνουν «Σκερλέτογλους» καὶ «Σκερλετζαδέ»¹².

Περὶ τοῦ Σκαρλάτου τούτου ὀλίγα καὶ ἀνεξέλεγκτα εἶναι γνωστά: Ὁ ἀείμνηστος Νίκος Βέης¹³ τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀνδρὸς τοποθετεῖ ἐπὶ σουλτάνου Μεχμέτ τοῦ Δ' (1648-1687), τὴν πληροφορίαν ταύτην ἀντλῶν προφανῶς ἐκ τοῦ Ἀθανασίου Ὑψηλάντου¹⁴. Ἡ χρονολογία ὅμως αὕτη, εἶναι ἀπαράδεκτος ὡς πρὸς τὸν πάππον τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων. Πρέπει μᾶλλον νὰ δεχθῶμεν τὴν πληροφορίαν τοῦ Καντεμίρ ὅτι οὗτος ἐδρασεν ἐπὶ Μουράτ τοῦ Δ' (1623-1648)¹⁵.

Ἡ ὑπὸ τοῦ E. Legrand¹⁶ ἐκδοθεῖσα «Σειρὰ τοῦ γένους τῶν Μαυροκορδάτων», οὐχὶ πάντοτε ἀξιόπιστος, δίδει τὰ ἐξῆς: «Σκαρλάτος εὐγενῆς Κωνσταντινουπολίτης, γαμβρὸς Κωνσταντίνου Καρατζᾶ, τοῦ καὶ μεγάλου κομισαρίου καὶ μινίστρου τῆς Ὀθωμανικῆς Βασιλείας, ὃς καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ παρεδέχθη εἰς τὰ βασιλεῖα ἐπὶ τῇ ἀξίᾳ τοῦ κομισαρίου, ἐλευθέραν εἶχεν ἐν αὐτοῖς τὴν εἴσοδον καὶ οὐ μικρὰν τὴν τῶν κρατούντων εὐνοίαν. Διὰ τε τῆς συνδρομῆς αὐτοῦ καὶ συνεργείας, ἐν τῷ ἀρχιζ' ἔτει, ἀπεκατεστάθη ἡγεμὸν τῆς Βλαχίας Ἀλέξανδρος, ὁ υἱὸς Ραδούλου, ἡγεμόνος Μολδοβλαχίας. Ἦσαν δι' αὐτῷ καὶ θυγατέρες τέσσαρες. Καὶ τὴν μὲν πρώτην, Ρωξάνδραν ὀνόματι, δέδωκεν εἰς γυναῖκα τῷ αὐτῷ Ἀλεξάνδρῳ ἡγεμόνι ἐκτελέσας τοὺς γάμους ἐπὶ τῶν τῆς Μολδοβλαχίας συνόρων. Τὰς δὲ ἄλλας τρεῖς, τοῖς εὐγενεστάτοις τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν: Ἰουλιανῷ¹⁷ δηλαδῆ,

Scarlatti». Πρὸς καὶ ἔγγραφον τῶν Ἀρχείων τῆς Βιέννης ἐνθα ὁ Ἀλέξανδρος ὑπογράφει: «Mauro-Cordato de Scarlatti» παρὰ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 341, 427 ὡς καὶ Ἀθ. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, τὰ μετὰ τὴν Ἀλωσιν ἐν Eud. Hurmuzaki, Documente Privitoare la istoria Românilor, ἐκδ. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, τόμ. XIII, Βουκουρέστιον 1909, σελ. 182. Βλ. ἐπίσης παρὰ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 341, τὸ τουρκικὸν πληρεξούσιον δι' οὗ ὁ Ἀλέξανδρος, de la noble famille Scarlatti, διορίζεται τὴν 29ην Ἰουλίου 1698, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Μεχμέτ ἐφέντη, ἀντιπρόσωπος τῆς Πύλης.

12. «Ἀλέξανδρος μὴ ἐξαρκούμενος τῷ τοῦ σχολείου μισθῷ ἔπραττε καὶ τὴν ἰατρικὴν παρὰ Τούρκοις, καὶ ἐρωτώμενος ὑπ' αὐτῶν τίνας ἀν εἶη υἱός, ἔλεγε ὅτι τοῦ σοροουτζή Σκαρλάτου, ἀγνώστου ὄντος παρ' αὐτοῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Παντελῆ, ὅθεν ὀνομάσθη Σκερλέτογλου», βλ. Eud. Hurmuzaki, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 181.

13. Ν. Βέης, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 224.

14. «Σκαρλάτος ὁ σεῖτζής ἦν γνωστὸς τῷ σουλτάνῳ Μεχμέτ τῷ τετάρτῳ», βλ. Eud. Hurmuzaki, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 181.

15. Dem. Kantemir, Geschichte des osmanischen Reiches nach seinem Anwachs und Abnehmen, Ἀμβούργον 1745, σελ. 575, 579.

16. E. Legrand, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 11. Τὴν γενεαλογίαν ἐξέδωκεν ὁ Legrand, ἐκ κώδικος τῆς τοῦ Γεωργίου Μαυροκορδάτου ἰδιωτικῆς βιβλιοθήκης, ἀντίγραφον τοῦ ὁποῦ εὐρήται ἐν τῷ Παρισινῷ κώδικι Suppl. Gr. ὑπ' ἀρ. 87, φύλ. 19r-21v. Διὰ τὸν Σκαρλάτον βλ. καὶ «Eud. Hurmuzaki, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 165-166, 181 κ. ἐξ. καὶ Μ. Γεδεὼν ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ», τόμ. III (1882-83) σελ. 764-765, τόμ. IV (1883-84), σελ. 505-508.

17. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐξ ἐπιστολῆς Εὐγενίου Ἰωαννουλλοῦ τοῦ Αἰτωλοῦ: βλ. κατωτέρω σελ. 697 καὶ ὑποσ. 32.

Ρωσσέτω καὶ Κρεμμύδῃ¹⁸, προικίσας αὐτὰς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τέσσαρσι λαμπραῖς οἰκίαις οὐκ ἀφισταμέναις ἀπ' ἀλλήλων».

Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ Σκαρλάτου ἐγένοντο ἤδη γνωστὰ διὰ τῆς δημοσιεύσεως βεβαιωτηρίου γράμματος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως¹⁹. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμέτερον ἔγγραφον Α' ἐπιβεβαιοῖ τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἐνῶ ἐξ ἄλλου ὁ ἐπιτάφιος μᾶς ἀποκαλύπτει τὸ ὄνομα καὶ τῆς τετάρτης θυγατρὸς τοῦ Σκαρλάτου: Τῆς κ ε κ ο ι μ η μ ἔ ν η ς δ ο ὑ λ η ς τ ο ὕ Θ ε ο ὕ Μ π α λ ᾶ σ α ς²⁰, εἰς μνήμην τῆς ὁποίας προφανῶς ἀφιερῶθη τὸ ἄμφιον.

Ἐκ τῶν θυγατέρων τούτων τοῦ Σκαρλάτου ἡ πλεον γνωστὴ εἰς ἡμᾶς εἶναι ἡ μήτηρ τοῦ ἐξ Ἀπορρήτων Ἀλεξάνδρα ἢ Ρωξάνδρα, ἡ εἰς πρῶτον γάμον συζευχθεῖσα τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας Ἀλέξανδρον Μίχνεα, εἰς δεύτερον δὲ τὸν Χῖον ἔμπορον Νικόλαον Μαυροκορδάτον πατέρα τοῦ Ἀλεξάνδρου²¹.

Περὶ τοῦ πρώτου αὐτῆς γάμου ἐξ οὗ διετήρησε τὴν προσωνομίαν Δόμνα γράφει ὁ Διον. Φωτεινός²²: «Χηρεύων ὁ ἡγεμὼν (Ἀλέξανδρος Μίχνεα) καὶ μέλλων νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέραν ἐνὸς τὰ μέγιστα τότε ἐν Κων/πόλει ἰσχύοντος, ὀνόματι Σκαρλάτου Μπεγλικτζῆ, προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ Ραοῦλ βοεβόδα πατρὸς του γιὰ νὰ γίνουιν οἱ γάμοι εἰς τὸ τῆς Μολδαβίας Τεκοῦτζι, ἐνθα ἐπῆλθε μετὰ λαμπρὰς παρατάξεως, καὶ ἔγιναν διὰ πολλὰς ἡμέρας περιφανεῖς χαραὶ καὶ διάσημοι μετὰ τὴν παρουσίαν τῶν δύο ἡγεμόνων καὶ τῶν ἀπὸ τὰς περίεξ

18. Ὁ Ρωσσέτης οὗτος ὡς Μέγας Λογοθέτης τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου συνυπογράφει τῷ 1629 μετὰ τοῦ Κυρίλλου βεβαιωτήριον περὶ τῶν τέκνων τοῦ Μίχνεα. Ἐφερε, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1634-1654, τὸν τίτλον τοῦ καποῦ-κεχαγιᾶ: βλ. E. Rhangabès, Livre d'or de la noblesse Planariote et des familles princières de Valachie et Moldavie, Ἀθήναι 1904² σελ. 186. Ὁ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 424 ἀναφέρει τὸν τρίτον γαμβρὸν τοῦ Σκαρλάτου ὡς Crenaki.

19. Κ. Μέρτζιου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 59.

20. Μπαλάσα, ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Balasso ἢ Balascio. Ὁ Boerio, s. v. δίδει: *pietra preziosa chi e una specie di rubino*. Εἶδομεν ἐν τῇ «Γενεαλογίᾳ» τοῦ Legrand καὶ ἄλλην θυγατέρα τοῦ Σκαρλάτου ὀνόματι Ζαφείραν (ἐσφαλμένως ὁ Stourdza τὴν ἀποκαλεῖ Σοφίαν). Τὰ ὀνόματα πολυτίμων λίθων, ἀνθέων ὡς καὶ αἱ τιμητικαὶ προσαγορεύσεις (Δόμνα, δομνίκα, σουλτάνα) συνήθη ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Φαναρίῳ ἀσφαλῶς κατ' ἐπίδρασιν ὀθωμανικὴν. Ὁ Cl. Tsoukhas, *La vie et l'œuvre de Théophile Corydalée (1570-1646)*, Θεσ/νίκη 1967² σελ. 168 ὑποσ. 2, θεωρεῖ ἐσφαλμένην τὴν εἶδσιν τῆς «Γενεαλογίας» (καὶ οὐχὶ τοῦ Legrand ὡς γράφει) καθ' ἣν ὁ Σκαρλάτος εἶχε τέσσαρας θυγατέρας καὶ τοῦτο διότι ἐν τῷ βεβαιωτηρίῳ τοῦ Κυρίλλου δὲν ἀναφέρονται ὡς κληρονόμοι εἰμὴ αἱ τρεῖς ἐπιζῶσαι.

21. Κ. Ἀμάντου, Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ ἐξ Ἀπορρήτων (1641-1709), ἐν «Ἑλληνικά», τόμ. Ε', ἐν Ἀθήναις 1932, σελ. 376 ἐνθα καὶ ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία.

22. Διον. Φωτεινοῦ, Ἱστορία τῆς πάλαι Δακίας, τῆς νῦν Τρανσυλβανίας, Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, τόμ. Β', Βιέννη 1818, σελ. 160-161.

ήγεμονίας ἐλθόντων πρέσβων. Ἐνθα παρευρέθησαν καὶ ὄλοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ἄρχοντες τῆς τε Βλαχίας καὶ Μολδαυίας. Καὶ τελειωθέντων τῶν γάμων, ἕκαστος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια». Ὡς πρῶτον σύζυγον τῆς Ρωξάνδρας ὁ Καντεμίρ, ἀκολουθούμενος καὶ ὑπ' ἄλλων ἱστοριογράφων, θεωρεῖ τὸν Ματθαῖον Βεσσαράβαν, δίδων συγχρόνως καὶ ἀπίθανον εἰκόνα τοῦ γάμου τούτου, κατ' ἄλλους ἵνα διασειρή τὸν ἀντίπαλον τοῦ ἡγεμόνα Νικόλαον Μαυροκορδάτον, ἔγγονον τῆς Ρωξάνδρας, θίγων τοὺς οἰκογενειακοὺς αὐτοῦ δεσμούς²³. Ἄλλοι ὅμως ἱστορικοὶ ἀντιπαρερχόμενοι τὴν ἀφήγησιν τοῦ Καντεμίρ, ρίπτουν τὸ βάρος εἰς τὴν παιδείαν καὶ εὐφυίαν τῆς μαθητρίας αὐτῆς τοῦ Καρσοφύλλη ἧς τὰς γνώσεις ἐθαύμαζον καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ ξένοι ἐπισκέπται τῆς Κων/πόλεως²⁴. Διαπρεπεῖς διδάσκαλοι ὡς ὁ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Μᾶνος ὁ Ἀργεῖος καὶ ὁ Καισάριος Δαπόντες²⁵ ἀποκαλοῦν αὐτὴν «ἐλλόγιμον καὶ σοφωτάτην». Ὁ Παπαρρηγόπουλος τὴν θεωρεῖ ὡς τὴν πρώτην Φαναριώτισσαν²⁶. Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν εἰς αὐτὴν ὀφείλεται ἡ μόρφωσις καὶ ἡ ταχεῖα προαγωγή τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου²⁷.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Σκαρλάτου. Ὡς πρὸς δὲ τὴν σύζυγόν του, ὁ Legrand ὀνομάζει αὐτὴν Ζωὴν ἢ Ἐλένην, παραπέμπων εἰς τὸν Ραγκαβῆν²⁸. Ἄλλ' ἤδη ἐν τῷ προαναφερθέντι βεβαιωτηρίῳ γράμματι²⁹ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ἀνεφέρετο τὸ ὄνομα αὐτῆς Κ ο κ ό ν α³⁰. Νῦν δὲ ἐπι-

23. Dem. Kantemir, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 575. Τὴν ἀφήγησιν τοῦ Kantemir ἀνεσιεύασαν ἐν πρώτοις ἡ Dora d' Istria, Gli Albanesi in Rumania, Φλωρεντία 1783, σελ. 102, καὶ ὁ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 418 κ. ἐξ.

24. Βλ. φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐλικῶνος Ἀνοθη» ἐκδοθὲν ἐν Βενετία 1680, «ἐπὶ τῇ καλυθρυλλήτῳ στεφανηφορίᾳ τοῦ κ. Ἀποστόλου Ράσι Βυζαντίου, ἐν Παταβίῳ (.....) τῇ ἐκλαμπροτάτῃ καὶ σοφωτάτῃ κυρία κυρία δόμνη Ρωξάνη Σκαρλάτου ταπεινῶς ἀφιερωθέντα», ἔνθα δημοσιεῦνται ἐπιγράμματα καὶ ὄδαϊ ἐγκωμιαστικὰ πρὸς τὴν Ρωξάνδραν μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ τοῦ Χίου ἱατροῦ Δημητρίου Πεπανοῦ: «Ἐὰν δέ ποτε Σαβᾶ ἡ βασίλισσα πρὸς Σολομῶντα ἐπεφοιτῆκει σοφίας χάριν, τὰ νῦν πρὸς σε, ἀρχηγὸν τῆς σοφίας, οἱ Σολομῶντες πάντες προσέρχονται τι μαθησόμενοι καὶ διδασκόμενοι».

25. Κ. Δαπόντε, Χρονογράφος, ἐν Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τομ. Γ' (1872), σελ. 16. Ἰακώβου Μάνου, Λόγος, ἐν «Ἰουδαϊκά», 1716, σελ. 8'.

26. Κ. Παπαρρηγόπουλος, Ρωξάνδρα Μαυροκορδάτου ἡ πρώτη Φαναριώτισσα, Ἐστία, τόμ. Ι (1876), σελ. 115-119.

27. Κ. Ἀμάντου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 336 καὶ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 33.

28. E. Legrand, Généalogie, σελ. 13.

29. Κ. Μέρτζιου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 59.

30. Ὁ A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 88 ἐσφαλμένως ἀναφέρει Κορώναν, κόρην τοῦ Σκαρλάτου καὶ σύζυγον Ἰουλιανοῦ. Ἡ πρώτη θυγατέρα τοῦ ἐξ Ἀπορρητῶν ἔφερε τὸ ὄνομα Κ ο κ ό ν α συμφώνως πρὸς τὴν συνήθειαν, ἥτις ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς Ὀρθόδοξοις μέχρι σήμερον, νὰ δίδεται δηλαδὴ εἰς τὴν πρώτην κόρην τὸ ὄνομα τῆς ἐκ πατρὸς μᾶμμης ἢ προμᾶμμης.

βεβαιοῦται τοῦτο τόσον ὑπὸ τοῦ δημοσιευομένου ἐγγράφου Α' ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς τοῦ ἐπιταφίου ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς.

Τὴν καταγωγὴν τοῦ οἴκου Σκαρλάτου ὁ Στούρτζα³¹ θεωρεῖ ἰταλικήν, ἄλλαι ὁμως πηγαὶ φέρουν τὸν Κων/πολίτην ἄρχοντα ὡς ἐξ Ἀγράφων καταγόμενον. Γράφων λ.χ. ὁ Εὐγένιος Ἰωαννουλίου ὁ Αἰτωλός «τῶ εὐγενεστάτῳ ἐν ἄρχουσι κυρίῳ Κωνσταντίνῳ Ἰουλιανῶ τῶ Βυζαντίῳ» ἐγγονῶ τοῦ Σκαρλάτου, ἀναφέρει «τὰ ἀποτομώτατα ὄρη τῶν Ἀγράφων τῶν ἐδικῶν μας, τὴν ρίζαν καὶ τὴν πηγὴν τοῦ μακαρίτου καὶ περιβοήτου Σκαρλάτου τοῦ ἐδικοῦ της μητροπάτορος»³².

Τοῦ «περιβοήτου» τούτου ἄρχοντος ὡς καὶ αὐτὸ τὸ πατρωνυμικὸν ἀγνοεῖται. Τινὲς θεωροῦν ὡς πατρωνυμικόν τὸ ἐπίθετον «Βοδινός», δι' οὗ ἀναφέρεται ἐν τῷ βεβαιωτηρίῳ τοῦ Κυρίλλου ὡς καὶ ἐν τῶ μητρώῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου τῆς Ρώμης ἐπιγραφῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου³³. Τοῦτο ὁμως δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ οἰκεῖον προσωνύμιον φερώνυμον τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ Σκαρλάτου, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν μετέπειτα «Ρωμῶν» τῆς τουρκικῆς Κων/πόλεως. Καὶ ἡ μὲν «Σειρὰ τοῦ γένους τῶν Μαυροκορδάτων» ἀναφέρει τὸν Σκαρλάτον ὡς «κομισάριον», διαδεχθέντα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο τὸν πενθερόν του, Κωνσταντῖνον³⁴ Καρατζᾶ. Ἐξ ἄλλου οἱ χρονογράφοι τοῦ προσάπτουν τὰ ἐπίθετα τοῦ «σεῖτζῆ» (Ἰθάν. Ὑψηλάντης), «μπεγλιτζῆ» καὶ «τζελεμπασῆ» (Φωτεινός), sorgadsch (Καντεμίρ), δηλοῦντα τὸν προμηθευτὴν κρεάτων, ἰχθύων, δερμάτων κ.ἄ. τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοῦ³⁵. Οὕτω τὰ προσηγορικὰ ταῦτα ὡς καὶ τὸ κατωτέρω ὑπ' ἄρ. Β' ἐγγραφον ἐπιβεβαιοῦν τὸ λεγόμενον ὑπὸ τῆς Γενεαλογίας ὅτι «εἶχε τόσας ἐπιστάσεις βασιλικῆς ἐπάνω του»³⁶ εἶναι γνωστὸν καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν ὅτι τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα ἐξήσκουν Ρωμηοὶ κεφαλαιοκράται³⁷. Τέλος ὁ Ὑψηλάντης ἀπονέμει εἰς τὸν Σκαρλάτον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ «σουρουκτζήμπαση» τουτέστιν

31. A. Stourdza, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 424.

32. Σωφρ. Εὐστρατιάδου, Ἐπιστολαὶ Εὐγενίου Ἰωαννουλίου τοῦ Αἰτωλοῦ ἐν «Ἑλληνικά», τόμ. Θ' (1936), τεῦχ. I, ἀρ. 85, σελ. 58.

33. Μ. I. Μανουσάκκα, Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ γράμματα (1547-1806), Βενετία 1968, σελ. 76.

34. Ὡς Γεώργιος ἀναφέρεται ἐν τῷ βεβαιωτηρίῳ τοῦ Κυρίλλου.

35. Διὰ τὴν σημασίαν τῶν λέξεων βλ. J. Von Hammer, Des Osmanischen Reiches Staatsverfassung und Staatsverwaltung, Βιέννη 1815 καὶ Fr. Meninski, Lexicon Arabicopersico-Turcicum adjecta... Βιέννη 1780.

36. E. Legrand, Généalogie des Mavrocordato de Constantinople redigée d'après des documents inédits, Παρίσι 1900, σελ. 25.

37. R. Mantran, La Police des marchés de Stamboul au début du XVI siècle, 1956, σελ. 218.

τοῦ ὑπιδάρχου: τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον ἀφοῦ καὶ ἄλλους πλουσίους «Ρω-
μηοῦς» τῆς ἐποχῆς γνωρίζομεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.
Κατὰ ταῦτα, ἀσυμβίβαστος πρὸς τὰς ἀνωτέρω εἰδήσεις φαίνεται ἡ ὑπὸ τοῦ
Γεδεών³⁸ προτεινομένη ταῦτισις τοῦ ἀνδρος μετὰ τοῦ Σκαρλάτου Βλοσίου,
τοῦ σοφοῦ παραλήπτου τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κορυδαλλέως.

Περὶ τῶν σχέσεων τοῦ Σκαρλάτου πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον γράφει ὁ
Ἰψηλάντης: «καὶ ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ χάριν προσκυνήσεως εἶχε χάτι-
σερίφι εἰσελθεῖν εἰς τὸ Ἱερόν. Τούτου τῇ μεσιτείᾳ, ὕψωσαν οἱ Πατέρες τῆς
Ἱερουσαλήμ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ τοῖχον τινά, ὄντα ἔμπροσθεν τῆς ἐκκλησίας
τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου»³⁹.

Τοῦ τάφου τοῦ Σκαρλάτου ἡ ἐπιτύμβιος πλάξ⁴⁰ ἐσώζετο μέχρι τοῦ
progrom τοῦ 1955 ἐν τῷ ἀβλογύρῳ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἐν Χάσκιοϊ (Πι-
κριδίου), ἔφερε δὲ τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον:

Ὅν συνέσει πάρος ἀνδρα κεκασμένον, Ἑλλάδος εὖχος
οὗ κλέος ἄσπετον ἦν καὶ ἀρετὴ μεγάλη.
Ἐνθάδε τύμβος ἔχει νῦν Σκαρλάτον ἀγλαόν, μέγαν,
ψυχὴ δ' ἀμφιπολεῖ οὐρανίους θαλάμους
αχλ', Ἀνθεστηριῶνος θ' ἐπὶ δέκα, ἡμέρα ς'.

38. Μ. Γεδεών ἐν Ἑκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ, τόμ. Δ' (1884) σελ. 506. Τὸν
Γεδεών ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Λ. Βρανούσης ἐν «Πεπραγμένα τοῦ Β' Διεθνoῦς Κρητο-
λογικοῦ Συνεδρίου», τόμ. Γ', σελ. 374-5.

39. Ἰθ α ν. Ἰ ψ η λ ἄ ν τ ο υ, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 181.

40. Τὸ ἐπιτάφιον τοῦτο ἐπίγραμμα δίδει ὡς ἡμερομηνίαν θανάτου τοῦ Σκαρλάτου
τὸν Φεβρ.-Μάρτιον 1630 ἐνῶ τὰ ἐνετικὰ ἔγγραφα δίδουν τὸν Μάρτιον 1631. Τοῦτο ὀφεί-
λεται εἰς τὸ ὅτι τὸ ἐνετικὸν ἔτος ἤρχιζε τὴν πρώτην Μαρτίου. Τὸ ἐπίγραμμα ἔχει
κατ' ἐπανάληψιν δημοσιευθῆ ὑπὸ Βυζαντίου, Γεδεών, Alex. Stourdza
κ. ἄ. Ὁ E. Legrand, Généalogie, σελ. 47 καὶ μετ' αὐτὸν ὁ M. Μανούσας, ἐνθ'
ἀνωτ., σελ. 76, τὴν ἡμερομηνίαν μετέγραψαν 19 Νοεμβρίου ἐνῶ ὡς γνωστὸν ὁ ἀπτικὸς μὴν
Ἀνθεστηριῶν διήρκει ἀπὸ 15 Φεβρ. ἕως 15 Μαρτίου.

ΕΓΓΡΑΦΑ*

Α'

Ἐπιστολή τῶν κληρονόμων τοῦ Σκαρλάτου πρὸς τὸν ἐν
Κων/πόλει βάβυλον.

(22 Φεβρουαρίου 1631)

Ἡ χήρα καὶ αἱ τρεῖς θυγατέρες καὶ κληρονόμοι τοῦ Σκαρλάτου ἀπο-
στέλλουν πρὸς τὸν Ἐνετὸν βάβυλον αἴτησιν ἐν ἧ ἀναφέρουν ὅτι ὁ ἀποθανὼν πα-
τήρ των εἶχεν ἀποστείλει ἐν ἔτει 1627, μέσῳ Μιχαήλ Καβάκου, πρὸς τὸν Φρα-
γκῖσκον Paganello τὸ ποσὸν τῶν 14.000 χρυσ. νομισμάτων ἵνα κατατεθῇ τοῦ-
το εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Γαληνοτάτης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Paganello, ὁ
Σκαρλάτος ὥρισε πληρεξούσιους, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Καβάκου, τοὺς Bernardino
καὶ Lorenzo Agazzi. Τὸ ποσὸν κατατεθειμένον εἰς τὴν Τράπεζαν Ziro ἀνέρ-
χεται νῦν εἰς 24.700 ἐνετ. δουκάτα. Αἱ τρεῖς ἀδελφαὶ διορίζουν γενικὸν πληρε-
ξούσιον ἵνα διαχειρίζηται τὰ χρήματα τὴν μητέρα των Κοκόνα.

Ἐκδίδεται ἐκ τοῦ A.S.V. Bailo a Constantinopoli. Dispacci Filza 112. Μνεῖα
αὐτοῦ ὑπό: A. S t o u r d z a, L' Europe orientale, σελ. 354.

Illustrissimo et Eccellentissimo Signor Bailo

Noi, Cocona, consorte del signor Scarlatto, colle sue tre figliole
Zafira, Assanina et Alexandra, sole heredi et serve di Vostra Eccel-
lenza Illustrissima, pregamo et supplichiamo d' essere raccomandate
et favorite sotto l' ombra dell' Eccellenza Vostra Illustrissima, es-
sendo che detto nostro padre il signor Scarlato, mentre ch' era vivo, l'
anno 1627, ha mandato in Venetia, per mano del magnifico signor Mi-
chiel Cavacco, indirizzati al signor Francesco Paganello, ori 14000 per
essere depositati nel Banco della Serrenissima Signoria, d'elli quali pa-
gando la condotta, la scarsità et altre spese restano ori 13475, di quali
erano parte rimessi nel Banco dal signor Paganello ducati 18.000 sot-
to il nome di nostro padre e del signor Michiel Cavacco.

Dopo che detto signor Paganello morse, ha fatto il signor nostro
padre procuratori et suoi commessi, insieme | col signor Michiel Cavacco,
li magnifici signori Bernardino et Lorenzo Agazzi sotto il Reggimento

* Ἐτηρήθη πιστῶς ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ὀρθογραφία τῶν ἐγγράφων, ἐρρυθμίσθη ἡ στίξις
συμφώνως πρὸς τὸ νόημα τοῦ κειμένου, ἀνελύθησαν σιωπηρῶς αἱ συντομογραφίαι.

dell' Illustrissimo et Eccellentissimo signor Bailo Veniero, come nella Cancelleria si vede per haver conto et sodisfattione compita dalli heredi et commissarii del quodam signor Paganello et mettere il restante di detto danaro nel Banco Zecca, e zirar la partita sopra il nome solo del signor Scarlatto nostro padre. I quali Signori Agazzi hanno fatto secondo l' ordine dato, e come per li loro avisi al presente si trovano nel Banco del Ziro ducati venetiani 27.400 in circa, come per lettere di avviso de detti signori Agazzi si vede.

Hora noi, tre sorelle sudette, d' accordo notimo e desideramo di far la signora nostra madre Cocona, procuratrice et commessa per ordinar e disponer di detto danaro / di nostro padre cioè delli ducati 27.400 che sono depositati nel Banco, e che faccia poi lei modo et via di statuir et ordinar uno o più commessi et prucuratori di levar quel danaro dal Banco, per servirsi nelli suoi negotii e debiti necessari et importanti; potendo essa nostra signora madre dar libera cautione e far quietanza da ogni prettentione e dimanda che potessimo havere et fare; e per fine saremo obligate di pregar il Signor Iddio par la salute, felicità et essaltatione di Vostra Eccellenza Illustrissima.

Dati in Constantinopoli li 22 Febraio 1631.

B'

Ἐκθεσις τοῦ ἐν Κων/πόλει βαύλου Giovanni Capello
πρὸς τὴν Ἑνετικὴν Γερουσίαν.

(8 Μαρτίου 1631)

Ὁ βάυλος ἀναγγέλλει τὸν πρόσφατον ἐν Κων/πόλει θάνατον τοῦ Ἑλληνοῦ Σκαρλάτου, ὅστις πτωχὸς ὢν ἐδημιούργησε σημαντικὴν περιουσίαν εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν δημοτικῶν φόρων. Αἱ φῆμαι φέρουν τὴν περιουσίαν του εἰς τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου εἰς χρυσὸν πλὴν τῶν ἄλλων ἀκινήτων ἀλλ' ὁ δευτεροβάθμιος προσπαθεῖ νὰ οἰκιοποιηθῇ μέρος αὐτῆς ἰσχυριζόμενος κακὴν διαχείρισιν ἐκ μέρους τοῦ ἀποθανόντος. Οὗτος εἶχεν καταθέσει εἰς τὴν Ἑνετικὴν Τράπεζαν Ζῆρο ποσὸν 14 χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων, τὸ ὅποῖον λόγῳ τῶν παρουσῶν ἀντιξοοτήτων αἱ κληρονόμοι του — ἡ χήρα καὶ αἱ τρεῖς θυγατέρες του — ζητοῦν νὰ ἀποσύρουν. Ὁ βάυλος προσεπάθησε νὰ ἀναβάλλῃ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς αἰτήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων ἵνα δώσῃ καιρὸν εἰς τὴν Γερουσίαν καὶ τοὺς πληρεξουσίου νὰ μελετήσουν τὴν ὑπόθεσιν. Ἐπισυνάπτει τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. Α' αἴτησιν τῶν κληρονόμων.

Ἐκδίδεται τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ A.S.V. Bailo a Constantinopoli, Diepacci, Filza 112. Μνεῖα αὐτοῦ ὑπὸ A. Stourdza, Europe Orientale, σελ. 354 καὶ K. Μέρτζιου, Πατριαρχικά, σελ. 58.

Ε morto li giorni passati un Greco in queste parti denominato Scarlato, il quale sopra bossa e povera edificò eminente fortuna nell' amministrazione delli datii del Rè, a segno tale et per questo ne dice la fama, | credesi hatti lasciata la somma di un milion d' oro in contanti, oltre molti beni stabili. Il Defterdar si è valso dell' incontro col pretesto di sinistra amministrazione, et procura il regresso di summa d' oro considerabile come estorta al publico. La moglie et le figliole del defonto si vanno sottrahendo con esborso adombrato da apparente non creduta povertà, ne fin hora si può dir resti agiustato il negotio.

Et perché il sopradetto Scarlato vivendo, transmesse in cotisto banco del Giro una summa de ori 14 mille, la quale di presente, per gl' incontri sopradetti, le heredi intendono d' estrazer per valersene, et perciò m' hanno fatto l' istanza che l' Eccellenze Vostre vedrano nella qui aggiunta scrittura. Io, seben conosco l' honestà di essa, considero non di meno l' importanza, rispetto alla summa, et l' incomodo della sodisfatione, e però con destra maniera ho interposto il tempo, anco questo mentre servi per avviso all' Eccellenze Vostre e per intender dalli signori Bernardin e Lorenzo Agazi, nella scrittura sodetta nominati, se per avventura dovessero valersi della partita con giro, senza pretendere l' attuale esborso con minor incomodo del banco, | sottrahendosi il publico in questa maniera dal preindicato del contante, e dalle istanze che per avventura qui mi potessero esser fatte dal Defterdar o altri creditori.

Col quel motivo mi son mosso a differirli la sodisfatione richiesta di registro in questa Cancellaria per una procura a quest' effetto, amando meglio, in simile materie, riuscir soverchiamente cauto mentre il tutto resta rimesso al comando dell' Eccellenze Vostre.

Delle Vigne di Pera a 8 Marzo 1631

Di Vostra Serenità

Giovani Cappello Bailo.

Γ'

Ἀπάντησις τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας πρὸς τὸν ἐν Κων/πόλει βάυλον

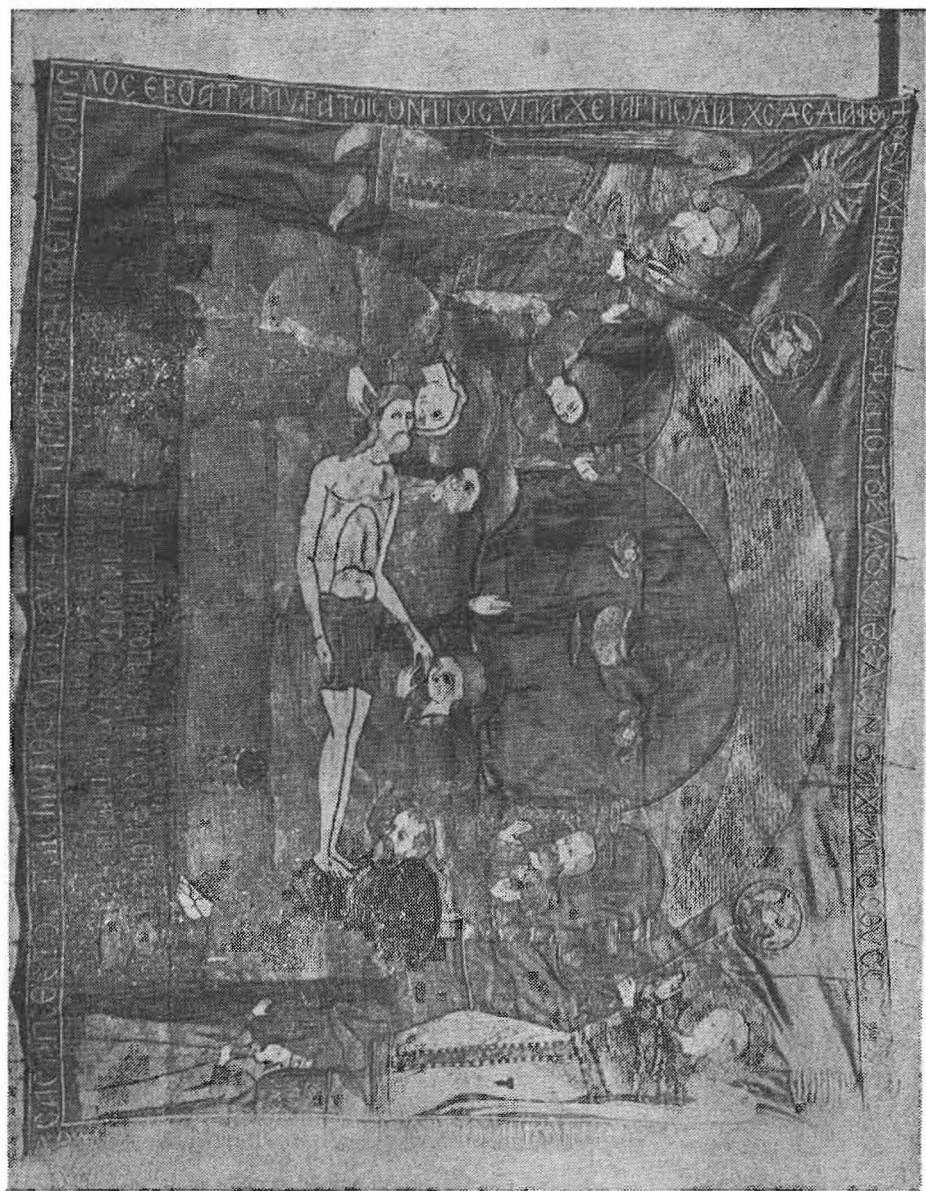
(24 Ἀπριλίου 1631)

Ἡ Γερουσία συνιστᾷ, εἰς τὸν βάυλον, σχετικῶς μὲ τὰς ἐν Βενετία καταθέσεις τοῦ Σκαρλάτου, νὰ μεταχειρισθῇ τρόπον ἐχέμυθον καὶ συνετὸν

ἀποβλέπων εἰς τὸ συμφέρον τῆς Δημοκρατίας, οὐχ ἤττον ὅμως νὰ φροντίσῃ ἵνα μὴ, λόγῳ ὑπερβάλλοντος ζήλου, ἐπιφέρει ἀταξίαν τινὰ ἢ ζημίαν, ἣν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιδιώξῃ — ὡς φαίνεται ἐκ τῆς στάσεως τοῦ Δεφτερδάρου — ἢ Τουρκικῆ ὑπηρεσία προβάλλουσα ἀπαιτήσεις ἐπὶ τῶν ἐν Βενετία καταθέσεων τοῦ Σκαρλάτου. Καλεῖται ὁ βᾶυλος νὰ λάβῃ μὲν πάσας τὰς δεούσας προφυλάξεις πρὸς μείζονα ἀσφάλειαν, ἀλλ' ὀφείλει ἐν τούτοις νὰ κάμνῃ γνωστὸν εἰς τὰς κληρονόμους τοῦ Σκαρλάτου ὅτι οὐδὲν κώλυμα ὑπάρχει εἰς τὸ νὰ διαχειρισθοῦν ἢ νὰ ἀποσύρουν αὐταί, κατὰ τὸ συμφέρον των, τὰ ὑπὸ τοῦ πατρός των ἐν Ἑνετία κατατεθέντα χρήματα, ὀρίζουσαι καὶ ὄν ἐπιθυμοῦν πληρεξούσιον. Εἰς περίπτωσιν δὲ ἐνστάσεως ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, ὁ βᾶυλος θὰ ἀφήσῃ νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ Γαληνοτάτη δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὰς ὑποθέσεις τῶν ἰδιωτῶν καὶ ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις εἰς τὴν ἐλευθέραν αὐτὴν πολιτείαν παραμένουν δι' ὅλους ἐλεύθεραι. Ὁὰ φροντίσῃ δὲ νὰ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ἐλπίδα τῶν Τούρκων ὅτι δύνανται νὰ ἐπεμβαίνουν εἰς τὰς ὑποθέσεις ξένου κράτους.

Ἐκδίδεται τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ A.S.V. Deliber. Senato Constantinopoli Reg. 20. Μνεία αὐτοῦ ὑπὸ A. Stourda, L' Europe Orientale, σελ. 355.

Nel negotio di quella moglie et figliole dello Scarlato Greco havemo da comendar le maniere discrete et avvedute da noi in riguardo di nostro vantaggio tenute. Ma non istimiamo anco soverchie le cautele per quel di briga, se no di pregiuditio, che potesse l' impiego turchesco recarci con pretensione forse di quel denaro, di cui viene asserito haver credito nel Banco nostro del Ziro, il nome di colui, stante massimamente: cio, che leggemo nelle vostre lettere di movimenti del Defterdar contro / l' heredità medesima. Penseremo però prima, che segua il giro di tal partita, di cautellarci in alcun modo per abbondanza di sicurezza: ma voi, si come a quelle donne potrese far sapere, et per le vie ordinarie facili ad ogn' uno, attendano pure a loro interessi, et girino et levino ciò che nel publico Banco di loro ragione si trovi; lasciando noi per ciò, che faccino che Procure vogliano et diano che ordini lor piaccano intorno ad esso credito. Così in caso d' alcun istanza de Turchi, per fare quello che la carità christiana et l' interesse della nostra Piazza et della publica dignità acconsente et richiede vivamente sostenireste non ingerirsi la Republica in materie simili. Esser il negotio in questa città libera, libero a tutti, potersi da ciascheduno e porre e levare a una voglia dal Banco publico i proprii denari. Non sapersi, ne curarsi di sapere da noi, se vi fosse denaro in questo Banco di quello Scarlato, ne in che summa ne se ne sia stato levato dopoi dai comesi; che qui teneva no haver in somma, ne poter in ciò haver noi che fare per modo alcuno. Et con termini simili anderete levando ogni speranza e troncando ogni attacco, si che in casa loro faccino a lor modo, ma non pensassero già Turchi di così poter fare in casa d' altri. Volemo però dirvi, che per quanto ne intendemo, no sia ni summa si grande quel credito et sia di quindizi mille ducati in circa.

Πίν. Α'. 'Ο έπιτάφιος του Παναγίου Τάφου. Δωρεά Σικαρλάτου και Κοκόνιας. 1613-4.

